

HÁTTÉRANYAG AZ ISKOLÁNK | EURÓPA PROGRAMSOROZATHOZ

ISKOLÁNK|EURÓPA

Tartalom

1. Európa biztonsága és külkapcsolatai	2
2. Az EU bővítése	4
3. Európa, mint gazdasági, szociális és tudományos nagyhatalom?	6
4. Az éghajlatváltozás európai kezelése, környezetvédelem az EU-ban	8
5. Továbbtanulási lehetőségek, uniós ösztöndíjak az Európai Unió tagországaiban	10
6. Munkavállalás, letelepedés más tagországokban	12
7. Kulturális sokszínűség, európai és magyar identitás	14
8. Az euró bevezetésének feltételei és előnyei	16
9. Az EU intézményeinek működése, a demokrácia és az átláthatóság	18
10. Uniós elnökség / felkészülésünk a 2011-es elnökségre	20
11. EU-tagságunk: kiadások és bevételek	23
12. Európa jövője, a Lisszaboni Szerződés	25

1. Európa biztonsága és külkapcsolatai

Gazdasági, kereskedelmi és monetáris értelemben az Európai Unió jelentős világhatalommá nőtte ki magát, sokak szemében azonban még mindig „gazdasági óriás” és „politikai törpe”.

Ezen ellentmondás legfőbb oka, hogy a tagállamok továbbra is ragaszkodnak külpolitikai és biztonságpolitikai önállóságukhoz, melyekre a nemzeti szuverenitás legfontosabb eszközeiként tekintenek. Az országok álláspontjai a különböző külügyi és biztonságpolitikai kérdésekben - kül- és biztonságpolitikai hagyományaik, természetes szövetségeseik, nemzeti érdektől függően - jelentősen eltérnek. Éppen ezért rendkívül nehéz az EU-nak a tagállamok különböző álláspontjait közös nevezőre hozni és azt egységesen képviselni nemzetközi kapcsolatokban. Mindezek ellenére az unió számos területen ért már el rendkívüli eredményeket, akár a kontinens biztonsága, akár a fejlődő országok támogatása, Európán kívül eső válságövezetek stabilizálása vagy éppen a világkereskedelmi tárgyalások tekintetében.

1. Közös kül- és biztonságpolitika

A kül- és biztonságpolitika, valamint a védelmi politika összehangolása az unió alapítása óta napirenden van. A hidegháború után új típusú kihívások, regionális konfliktusok (például a volt Jugoszlávia területén), valamint a nemzetközi terrorizmus (mint például a 2001. szeptember 11-i, és a 2004-es madridi és 2005-ös londoni merényletek) jelentenek egyre nagyobb kihívást Európa és a világ biztonsága számára. Ezen jelenségek hatékony kezelésére az uniónak megfelelő válaszokat kellett találnia.

Annak érdekében, hogy diplomáciai jelentőségét és átláthatóságát növelje, az unió létrehozta a **közös kül- és biztonságpolitika főképviselőjének** posztját, aki - a Tanács főtítkáraként - személyében az EU külpolitikai álláspontját képviseli a külvilág szemében. A posztot jelenleg Javier Solana, a NATO volt főtítkára tölti be.

Emellett a közös kül- és biztonságpolitika keretében létrehozták az **európai biztonság- és védelempolitikát (EBVP)**, azzal a céllal, hogy az EU hatékonyabban tudjon fellépni a nemzetközi szinten, és képes legyen a válságmegelőző és válságkezelő feladatok ellátására. A tagállamok az EBVP keretében az egyes válságövezetekben az úgynevezett **petersbergi feladatok** (humanitárius és mentési műveletek, békefenntartói feladatok, valamint a válságkezelői harci alakulatok, köztük a béketeremtés feladatai) ellátása céljából katonai és/vagy civil eszközökkel folytatott műveletekben vesznek részt. A 2003-ban elfogadott Európai Biztonsági Stratégia ezen felül további feladatokat is meghatározott az EBVP számára (közös lefegyverzési műveletek; harmadik országok terrorizmusellenes küzdelmeinek támogatása, biztonsági szektorukat érintő reformok előmozdítása). Az első EBVP-művelet 2003. évi bosznia-hercegovinai megindítása óta három kontinensen 22 civil és katonai misszió indult az európai biztonság- és védelempolitika ernyője alatt; ezek közül 9 már lezárult, 13 jelenleg is folyamatban van.

A fenti feladatok végrehajtása érdekében az EU egyebek mellett **gyorsreagálású katonai erőt (ún. harccsoportokat)** is létrehozott. A harccsoportok kialakítása ugyanakkor nem jelenti egy egységes európai hadsereg létrehozását, mindössze a tagállamok nemzeti védelmi eszközeiből önkéntesen felajánlott, gyorsan bevethető katonai erőkről van szó. A európai védelem letéteményese jelenleg és a jövőben is a NATO marad; az EU ugyanis a NATO-val ellentétben nem törekszik kollektív védelmi feladatok ellátására.

Az európai védelmi dimenzió fejlődése szempontjából jelentős lépés a 2004-ben alapított **Európai Védelmi Ügynökség**, melynek egyik legfontosabb feladata az EBVP rendelkezésére álló válságkezelő kapacitások fejlesztése, a tagállamok közötti együttműködés erősítése által.

2. Az unió külkapcsolatai

Világkereskedelem

Az EU, mint a világ legnagyobb kereskedelmi hatalma, érvényesíti befolyását annak érdekében, hogy a világkereskedelmet tisztességes szabályok irányítsák. Célja biztosítani, hogy a legszegényebb országok is részesüljenek a globalizáció előnyeiből. Az Európai Unió ennek értelmében **támogatja a Kereskedelmi Világszervezet (WTO) szabályalapú rendszerét**, amely a nemzetközi kereskedelemnek bizonyos mértékű jogbiztonságot és átláthatóságot biztosít.

Bővítés

A biztonság és a külkapcsolatok szempontjából fontos kérdés a bővítéspolitika. Az Európai Unió néhány évtized alatt hattagú nyugat-európai szövetségből 27 tagú, Európa nagy részét magában foglaló államszövetséggé vált. Az EU bővítése továbbra is folytatódik, a Közösség nyitott minden olyan európai ország előtt, amely demokratikus berendezkedésű, piacgazdaságot működtet, és államigazgatása alkalmas a tagságból eredő jogok érvényesítésére és a kötelezettségek betartására. Jelenleg két ország, Horvátország és Törökország folytat csatlakozási tárgyalásokat az EU-val. Magyarország tapasztalatok átadásával is támogatja a szomszédos Horvátország felkészülését. A Nyugat-Balkán minden állama európai uniós tagsági perspektívával bír, az Unióhoz történő közelítésük a stabilizációs és társulási megállapodások segítségével történik és Macedónia már tagjelölti státuszt is kapott.

Szomszédságpolitika

Az Unió különösen fontosnak tartja a tőle keletre (a volt Szovjetunió területén) és a mediterrán régióban fekvő (észak-afrikai) szomszédos államok támogatását a nagyobb stabilitás és jólét elérése érdekében. Ezen - tagjelöltségi ígérettel nem rendelkező földközi-tengeri, kelet-európai és dél-kaukázusi országokkal az EU - az Európai Szomszédságpolitika (angol rövidítéssel ENP) keretében fejleszti kapcsolatait. Magyarország számára különösen fontos az ENP keleti dimenziójának fejlesztése és a szomszédos Ukrajna, valamint Moldova mind szorosabb együttműködésének elősegítése az Európai Unióval.

Fejlesztéspolitika

Az EU fejlesztési politikájának két alappillére a kereskedelem és a segélynyújtás. Az unió e két tevékenység révén vállal részt a fejlődő országokban uralkodó szegénység felszámolásában, illetve azokban az erőfeszítésekben, melyek e területeket kívánják bekapcsolni a globalizált világgazdaság vérkeringésébe. Az EU kereskedelempolitikája által, az általános preferenciarendszer alapján vámmentes vagy csökkentett rátájú preferenciális hozzáférést kínál piacaihoz a legtöbb fejlődő országból vagy átalakuló gazdaságból származó import esetén.

Az EU több humanitárius segélyt és fejlesztési támogatást nyújt, mint bármelyik más országcsoport, a tagállamok 2006-ban becslések szerint hozzávetőleg 47 milliárd euró összegű köztámogatásban részesítették a fejlődő országokat. Az Európai Unió által nyújtott segélyek túlnyomó részét vissza nem térítendő támogatások képezik, az Európai Beruházási Bank pedig korlátozott mértékben kedvezményes hiteleket és befektetési tőkét biztosít. Az unió fejlesztési politikájának végső célja, hogy a hátrányos helyzetű harmadik világbeli emberek kezükbe vehessék saját sorsuk irányítását, ezért támogatja azokat a stratégiákat, melyek az önsegítésre és a szegénység eltörlésére irányulnak.

További információs források a témával kapcsolatban (magyarul):

http://europa.eu/pol/cfsp/index_hu.htm

http://europa.eu/pol/ext/overview_hu.htm

http://europa.eu/pol/dev/overview_hu.htm

http://ec.europa.eu/publications/booklets/move/67/index_hu.htm

http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cmsUpload/FactsheetFightagainstterrorism_HU_rev1.pdf

2. Az EU bővítése

1. A bővítések kronológiája

Az Európai Unió jogelődjét, az Európai Gazdasági Közösséget és az Európai Atomenergia-közösséget létrehozó Római Szerződéseket 1957-ben **hat ország** írta alá (Belgium, Franciaország, Hollandia, Luxemburg, Olaszország és a Németországi Szövetségi Köztársaság), ám fél évszázaddal később, **napjainkra már 27 tagot** számlál az Európai Unió.

A Közösség fejlődését tekintve elmondható, hogy a **bővítés** és a **mélyülés** eleinte felváltva volt jelen. A '80-es évek második felétől kezdődően azonban már párhuzamosan jelentkeznek: 1986-ban csatlakozott Spanyolország és Portugália és ebben az évben írták alá az egységes belső piac megvalósítását célul kitűző Egységes Európai Okmányt is; Ausztria, Finnország és Svédország 1995-ös belépésekor éppen a gazdasági és monetáris unió megvalósítása zajlott.

A Közösség eddig **öt körben** bővült:

- **1973**-ban Dánia, az Egyesült Királyság és Írország,
- **1981**-ben Görögország,
- **1986**-ban Portugália és Spanyolország,
- **1995**-ben Ausztria, Finnország és Svédország,
- **2004**-ben Ciprus, Csehország, Észtország, Lengyelország, Lettország, Litvánia, Magyarország, Málta, Szlovákia és Szlovénia,
- **2007**-ben Románia és Bulgária csatlakozott az unióhoz - még az ötödik bővítési kör részeként.

2. Az új tagállamok felvételének folyamata és a csatlakozási kritériumok

a) *A tagsághoz vezető út főbb lépései Magyarország példáján keresztül*

1. Társulási megállapodás kötése (1991. december)
2. Csatlakozási kérelem benyújtása a Tanácshoz (1994. április)
3. A Tanács véleményt (országvélemény) kér a Bizottságtól - a Bizottság javasolja a csatlakozási tárgyalások megkezdését - a Tanács dönt a tárgyalások megkezdéséről
4. Megkezdődnek a tárgyalások (a közösségi joganyag áttekintése (screening) és érdemi tárgyalások), melyeket elsősorban a Bizottság folytat le (1998. március 31.)
5. A tárgyalások lezárása: (2002. december 13.)
6. A csatlakozási szerződés aláírása (2003. április 16. Athén)
7. A csatlakozási szerződés ratifikálása (minden tagállam és az Európai Parlament is)
8. Csatlakozás (2004. május 1.)

b) *A csatlakozás feltételei*

Míg a Római Szerződésben mindössze annyi szerepelt, hogy a Közösséghez minden európai állam csatlakozhat, az 1993-as koppenhágai csúcs óta a követelmények köre lényegesen kibővült. Az ún. koppenhágai kritériumok értelmében a tagjelölt országok csatlakozásához feltételként szabták, hogy az ország:

- stabil intézményrendszerrel rendelkezzen, amely biztosítja a demokráciát és a jogállamiságot, illetve az emberi jogok, valamint a kisebbségek tiszteletben tartását és védelmét (**intézményi/jogi feltételek**);
- működő piacgazdasággal bírjon, és képes legyen megbirkózni az EU-ban működő piaci erők versenyével; (**gazdasági feltételek**)
- eleget tudjon tenni a tagságból származó kötelezettségeknek, ami a teljes közösségi joganyag (acquis communautaire) átvételét jelenti, beleértve a politikai, valamint a gazdasági és monetáris unió céljait is.

3. Az unió bővítésének előnyei és a kihívások

	ELŐNYÖK	KIHÍVÁSOK
Az EU számára	<ul style="list-style-type: none">• nagyobb piac• jól képzett munkaerő• demokrácia, jogállamiság elősegítése• az európai stabilitás növelése	<ul style="list-style-type: none">• intézményrendszer, a döntéshozatal átalakításra szorul• félelem a migrációs hullámoktól• növekvő mezőgazdasági és kohéziós kiadások• az új országok általában kezdetben nettó haszonélvezők
A csatlakozó államok számára	<ul style="list-style-type: none">• piacra jutási lehetőségek bővülése• jelentős támogatások• az ország nemzetközi megítélésének javulása• részvétel a döntéshozatalban	<ul style="list-style-type: none">• egyes politika területek közösségi szintre kerülnek• közösségi előírások átvételének, intézményfejlesztés költségei• növekvő verseny a vállalkozók, kereskedők számára

4. A jövő uniós tagság szakaszai

Jelenleg három ország rendelkezik hivatalos tagjelölt státusszal: **Horvátország, Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaság és Törökország**. A csatlakozási tárgyalások Horvátországgal és Törökországgal 2005. október 3-án kezdődtek meg. Horvátországnak reális esélye van arra, hogy már 2011-ben teljes jogú tagja legyen az uniónak, Ankarának azonban jóval hosszabb felkészülési idővel kell számolnia. Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaság 2005 decemberében nyerte el a tagjelölti státuszt, csatlakozásáról azonban még nem indultak meg a tárgyalások.

A többi nyugat-balkáni ország - Albánia, Bosznia és Hercegovina, Montenegró, Szerbia számára az EU kilátásba helyezte az uniós tagságot: ezek az államok tehát **potenciális tagjelölt** országoknak nevezhetők.

További információs források a témával kapcsolatban:

http://europa.eu/pol/enlarg/overview_hu.htm (magyar nyelven)

<http://europa.eu/generalreport/hu/2007/rg77.htm> (magyar nyelven)

http://ec.europa.eu/enlargement/the-policy/from-6-to-27-members/index_hu.htm (magyarul)

3. Európa, mint gazdasági, tudományos és szociális nagyhatalom ?

A globalizáció, a technológiai forradalom, az átalakuló társadalmak új kihívások elé állítják az Európai Uniót, mely a korábbi években többek között az egységes piac kialakításával, továbbá a kereskedelem és a mobilitás útjában álló akadályok felszámolásával járult hozzá polgárai jólétéhez. Hogy versenyképes tudjon maradni jelen körülmények között, a korábbiaknál jóval nagyobb mértékben kell összpontosítania bizonyos területekre. Ezen felismerésből született meg a 2000-es **Lisszaboni Stratégia**, mely mind gazdasági, tudományos, mind szociális területeken minden korábbinál ambiciózusabb célkitűzéseket fogalmazott meg a Közösség számára. A stratégia célja, hogy Európa 2010-re a világ legversenyképesebb tudásalapú gazdasága legyen.

1. Gazdasági eredmények és célkitűzések

Az 50 évvel ezelőtt indult európai gazdasági integráció nagy utat tett meg: napjainkra kontinensünkön nagyrészt megvalósult a személyek, az áruk, a szolgáltatások és a tőke szabad mozgása, mely mindannyiunk életére hatással van: létrejött az egységes piac, melynek köszönhetően Európa-szerte 500 millió ember telepedhet le és vállalhat munkát szabadon más tagállamokban, a kontinens egészén érvényesülnek az uniós jogszabályok, és az eurózóna lakosai már az egységes valutával fizetnek. A XXI. században a legfőbb kihívást az jelenti, hogyan lehet a vívmányokra építve további haladást elérni.

2000-re az EU vezetői már tisztában voltak azzal, hogy az európai gazdaságnak átfogó modernizációra van szüksége ahhoz, hogy az Egyesült Államokkal, illetve más jelentős versenytársakkal szemben versenyképes tudjon maradni. A Lisszaboni Stratégia ezért konkrét eredményeket vár a tagállamoktól a **belső piac kibővítése és elmélyítése, az európai és a nemzeti piacsabályozás javítása, az európai infrastruktúra fejlesztése, valamint nyílt versenypiacok továbbfejlesztése** érdekében. A lisszaboni csúcspont értelmében az egy évtizedre szóló stratégiát a tagállamok állam-és kormányfői a rendszeres tavaszi csúcstalálkozóikon vizsgálják felül és egészítik ki. 2005 óta a megújult lisszaboni stratégia középpontjában a **növekedés és a munkahelyteremtés** áll.

2. Tudományos eredmények és célkitűzések

Az Európai Unió alapítói felismerték a közös európai kutatásból származó előnyöket, már a kezdetektől együttműködtek különböző tudományos területeken, így jött létre az atomenergia felhasználásához kötődő **Euratom** 1957-ben, valamint a **Közös Kutatóközpont**, amely kilenc intézményből áll négy helyszínen: Ispra (Olaszország), Karlsruhe (Németország), Petten (Hollandia) és Geel (Belgium).

Az EU közös kutatási politikájának célja a nemzeti kutatási programok kiegészítése. Ennek finanszírozásához kutatás-fejlesztéssel (K+F) kapcsolatos **keretprogramokkal** járul hozzá (a jelenlegi, 2007-2013-as időszakra a hetedik kutatási és technológiafejlesztési keretprogram vonatkozik.) A hét év alatt 50 milliárd eurót meghaladó költségvetés legnagyobb részét olyan területekre fordítják, mint **egészségügy, élelmiszerek és mezőgazdaság, információs és kommunikációs technológiák, nanotudományok, energia, környezet, közlekedés, biztonság, valamint űrtudományok és társadalmi-gazdasági tudományok**. Emellett olyan kulcsfontosságú ágazatokban támogatja a kutatást és a technológiafejlesztést, mint az **elektronika és számítástechnika**, amelyek Európán kívül kemény versennyel szembesülnek.

Az EU számára tehát komoly kihívást jelent, hogy tartsa a lépést versenytársaival a technológiai újítások tekintetében, és valódi tudásalapú társadalom jöjjön létre Európában. Az EU világpiaci versenytársainál jóval kisebb mértékben, összesített nemzeti össztermékének valamivel kevesebb mint 2%-ával támogatja a kutatás-fejlesztést (főleg a magánberuházások aránya csekély). Ezért a lisszaboni stratégia célja, hogy **2010-ig a GDP 3%-ára kell emelni a K+F arányát az EU-ban**, amibe aktívabban be kell vonni a magánszektor. A 2007-20-as költségvetési időszakban az EU Strukturális Alapjaiból többet költenek képzésre, innovációra és kutatásra költeni.

Újdonság, ami nagy jelentőséggel bír az EU és Magyarország számára is, hogy az európai „Tudásháromszög” (oktatás-kutatás-üzleti innováció) egyes területei között eddig hiányzó összehangolt együttműködés elősegítésére az unió a közelmúltban új ügynökséget hozott létre. Az **Európai Innovációs és Technológiai Intézet (EIT)** központja Budapesten található.

3. Szociális eredmények és célkitűzések

Az EU szociálpolitikájának célja az európai társadalomban tapasztalható legszembetűnőbb egyenlőtlenségek csökkentése, illetve megszüntetése. Az Európai Szociális Alap (ESZA) 1961-ben jött létre a munkahelyteremtés támogatása, valamint a munkavállalók szakmai és/vagy földrajzi mobilitásának elősegítése céljából.

1991-ben az Európai Tanács maastrichti ülése elfogadta az **Alapvető Szociális Jogok Közösségi Chartáját**. Ez azokat a jogokat határozza meg, amelyek az unióban minden munkavállalót megilletnek: szabad mozgás, tisztességes fizetés, jobb munkakörülmények, szociális védelem, egyesületi és kollektív tárgyalások, szakképzés, férfiak és nők közötti egyenlő bánásmód, az információhoz, a konzultációhoz, és a munkavállalói részvételhez való jog, munkahelyi egészségvédelem és biztonság valamint a gyermekek, az idősek és a fogyatékkal élők védelme. A Charta 1997 júniusában Amszterdamban a Szerződés szerves részévé vált, és jelenleg minden tagállamban alkalmazni kell.

A foglalkoztatáspolitikai és a szociálpolitikai intézkedései központi helyet foglalnak el a Lisszaboni Stratégiában. E területen fontos célkitűzés a munkahelyteremtés és a munkaerő-piaci reformok, valamint a gazdasági növekedésből származó előnyök mindenki számára kézzelfoghatóvá tétele. A **foglalkoztatottság növelésére** az EU vezetői konkrét célkitűzéseket állítottak föl: 2004 és 2010 között a teljes foglalkoztatottsági rátát 63-ról 70%-ra, a női foglalkoztatottságot 55-ről 60%-ra, az 55 évnél idősebbekét pedig 40-ről 50%-ra kívánják növelni.

4. A Lisszaboni Stratégia megújítása

Az Európai Tanács 2005 tavaszán értékelte a stratégia első öt évét. Az eredményesség fokozása érdekében úgy döntöttek, hogy a stratégiát átstrukturálják és leegyszerűsítik, középpontjába a növekedést és a foglalkoztatást állítják. A tagállamoknak 2005 októberéig kellett elkészíteniük és benyújtaniuk az erre vonatkozó cselekvési programjaikat, melyek legfontosabb elemei: a hatékony belső piac, tisztességes és szabad kereskedelem, jobb szabályozás, magasabb színvonalú infrastruktúra, K+F támogatása, innováció ösztönzése, erős ipari bázis megteremtése, több és jobb munkalehetőség, megnövekedett alkalmazkodóképességű munkaerő, színvonalasabb oktatás és képzés. Az egy évtizedre szóló stratégiát a tagállamok állam-és kormányfői a rendszeres tavaszi csúcstalálkozóikon vizsgálják felül és egészítik ki.

További információs források a témával kapcsolatban:

<http://ec.europa.eu/growthandjobs>

http://ec.europa.eu/magyarorszag/news/current_issues/20070831_lisszaboni_strategia_hu.htm

http://europa.eu/pol/emu/overview_hu.htm

http://europa.eu/pol/rd/overview_hu.htm

http://europa.eu/pol/socio/index_hu.htm

4. Az éghajlatváltozás európai kezelése, környezetvédelem az EU-ban

A környezetszennyezés napjaink egyik legjelentősebb kihívása, mely nem ismer országhatárokat, és valamennyiünk életét befolyásolja. Ezért ezen a területen nemzetközi összefogásra van szükség, melyben az Európai Unió vitathatatlanul élen jár.

1. Környezetvédelem az EU-ban

Az EU-tagállamok több területen is közösen lépnek fel, így nem meglepő, hogy Európa folyói és tengerpartjai tisztábbak, kevesebb a járművek által kibocsátott szennyezőanyag, és a hulladéklerakást szigorú szabályok korlátozzák. Európából származó veszélyes hulladékot már nem lehet szegényebb országokba szállítani és lerakni. Az EU világelső az éghajlatváltozás megfékezésére irányuló törekvések terén is.

Az EU a különböző ágazatok, azaz pl. a közlekedés, ipar, mezőgazdaság és turizmus olyan működését akarja elérni, hogy az ne pusztítsa természeti értékeinket - röviden, célja a fenntartható fejlődés. A hosszú távú energiastratégia kidolgozása pedig elsőrendű prioritás. Az EU-országok kőolaj- és földgáztartalékai egyre fogynek, így az Uniónak egyre inkább külső forrásokra kell támaszkodnia.

Az EU környezetvédelmi tevékenységének sarokköve a „Környezet 2010: a mi jövőnk, a mi választásunk” című cselekvési program. Ez a 2001-2010 közötti időszakot öleli fel, és számos területen igyekszik elősegíteni a környezetvédelmi szempontok érvényesülését. A megcélzott problémák rendkívül sokrétűek: zaj, hulladék, természetes élőhelyek védelme, kipufogógázok, vegyi anyagok, ipari balesetek, fürdővizek tisztasága és egy európai vészhelyzeti tájékoztató és segítségnyújtó hálózat létrehozása, ami környezeti katasztrófák (pl. olajömlés vagy erdőtüzek) esetén intézkedhet.

2. Éghajlatváltozás

A bolygónkat fenyegető egyik legnagyobb veszély az éghajlatváltozás. Ha a Föld átlaghőmérséklete az iparosodás előtti szintnél több mint 2 °C-kal magasabb lesz, az éghajlatváltozás valószínűleg visszafordíthatatlanná válik, és ennek súlyos hosszú távú következményei lesznek.

A Föld átlaghőmérséklete 10 000 éven keresztül, az ipari forradalomig jórészt állandó volt. 1850 óta, amióta megbízható és pontos mérési adatok állnak rendelkezésre, az átlaghőmérséklet 0,76 °C-kal nőtt. Amennyiben nem teszünk semmit, az átlaghőmérséklet valószínűleg további 2-4 °C-kal emelkedik az évszázad végéig. Az emelkedő hőmérséklet hatásai világosan láthatók pl. a Déli-sark és az Alpok jegének olvadásán, az eső és a havazás, a szárazságok és hóhullámok alakulásán, és a trópusi ciklonok intenzitásán. A Föld alacsonyan fekvő térségei, köztük számos európai ország jelentős területei végleg eltűnhetnek az emelkedő tengerszint alatt. Ráadásul a világ számos részén nem lenne elegendő ivóvíz, és élelmiszer. A szociális és gazdasági károkat okozó szélsőséges időjárási jelenségek egyre gyakoribbá válhatnak. A megváltozott éghajlathoz való alkalmazkodás költségei miatt gazdaságok indulhatnak hanyatlásnak.

3. Az éghajlatváltozás elleni küzdelem az Európai Unióban

Az Unió vezető szerepet vállalt az éghajlatváltozásért okolható üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentését előíró **Kiotói Jegyzőkönyv** végrehajtásában. E törekvés részeként az EU kibocsátás-kereskedelmi rendszert vezetett be, amelynek lényege, hogy a kibocsátóknak gázkibocsátásaikhoz kibocsátási engedéllyel kell rendelkezniük, amellyel egymás között kereskedhetnek.

A Kiotói Jegyzőkönyv - nemzetközi megállapodás

A Kiotói Jegyzőkönyv - amelyről 1997-ben állapodtak meg - azt a célt tűzte ki a fejlett világ számára, hogy az 1990-es szinthez képest (Magyarország esetében az 1985-87 év átlagához képest) 2008 és 2012 között átlagosan 5,2%-kal csökkentse az üvegházhatású gázkibocsátást. Az EU akkori 15 tagállama ennél tovább ment, és - egyedülálló módon - együttes kibocsátásuk 8%-os csökkentése mellett kötelezték el magukat.

Az EU lépései

Európai Éghajlat-változási Program (ECCP) - A Kiotói Jegyzőkönyvben meghatározott kibocsátás-csökkentési cél elérése érdekében az Európai Bizottság 2000 márciusában elindította az Európai Éghajlatváltózási Programot. Ennek keretében a Bizottság együttműködik ipari, környezetvédelmi szervezetekkel és más érdekelt felekkel, hogy meghatározzák, milyen költséghatékony intézkedések révén csökkenthetők a kibocsátások. 2005 októberében elindult az ECCP második szakasza is, amelynek célja a kibocsátások csökkentését célzó további költséghatékony intézkedések kidolgozása.

Kibocsátás-kereskedelmi rendszer (ETS) - Világszinten ez az első nemzetközi széndioxidkibocsátás-kereskedelmi rendszer. Az EU kormányai kitűzik a kereteket, hogy évente mennyi szén-dioxidot bocsáthat ki a kb. 10 500 erőmű és nagy energiafogyasztású gyár. E létesítmények adják az EU széndioxid-kibocsátásainak közel felét. Azok a létesítmények, amelyek a számukra engedélyezettnél kevesebb szén-dioxidot bocsátanak ki, eladhatják a fel nem használt kibocsátási kvótáikat a kevésbé sikeresen teljesítő üzemeknek.

„Az éghajlatváltozás rajtunk múlik” - ez a címe annak a 2006-ban elindított kampánynak, amellyel a Bizottság fel szeretné hívni a figyelmet az éghajlatváltozásra, és tájékoztatni igyekszik az érdeklődőket arról, hogy a maguk részéről hogyan járulhatnak hozzá a probléma mérsékléséhez.

Éghajlat- és energiastratégia - az Európai Bizottság 2008. januárban egy sor jogalkotási javaslatot terjesztett elő annak érdekében, hogy az EU-ban 2020-ig legalább 20%-al az 1990-es szint alá csökkenjenek az üvegházhatást okozó gázkibocsátások.

Az ún. „20%-os csomag” célkitűzései:

- 20 százalékos energiahatékonyság-javítás,
- az üvegházhatást okozó gázok kibocsátásának 20 százalékos csökkentése,
- a megújuló energiák felhasználási arányának 20 százalékra történő növelése.
- Legalább 10%-ra növelik a bioüzemanyagok arányát az általános benzin- és gázolaj-felhasználásban.

Az éghajlat- és energiacsomag ugyanakkor még nem került elfogadásra, számos vitás pontja miatt egyelőre kétséges, hogy ez mikor történhet meg. A stratégia alkalmazásával kapcsolatban az alábbi dilemmák merültek fel:

- a környezetbarát technológiára történő áttérés jelentős többletköltséggel jár, melyet nehéz gazdasági körülmények között nem minden tagállam tud / hajlandó felvállalni,
- a szennyezőanyag kibocsátási szigorítások miatt a vállalkozások az EU-n kívülre települhetnek,
- a bioüzemanyag-termelés világszinten hozzájárulhat az élelmiszerárak emelkedéséhez,
- egyes tagállamok (köztük Magyarország is) méltányosabb kibocsátás-elosztási rendszert szeretnének kiharcolni.

További információk források a témával kapcsolatban:

http://ec.europa.eu/environment/climat/campaign/index_hu.htm

<http://ec.europa.eu/publications/booklets/move/70/hu.doc>

http://ec.europa.eu/environment/climat/campaign/actions/whatiseudoing_hu.htm

http://www.europarl.europa.eu/news/public/focus_page/064-35431-245-09-36-911-20080825FCS35404-01-09-2008-2008/default_hu.htm

http://bookshop.europa.eu/eubookshop/FileCache/PUBPDF/QC8108248HUC/QC8108248HUC_002.pdf

http://ec.europa.eu/climateaction/index_en.htm

5. Továbbtanulási lehetőségek, uniós ösztöndíjak az Európai Unió tagországaiban

Európai uniós csatlakozásunk számos olyan előnnyel is jár, mely elsősorban a fiataloknak kedvez. Az egyik ilyen a külföldi tanulással kapcsolatos, mely elsősorban a jó nyelvtudással rendelkezőknek jelent a hazai oktatási rendszeren túlmenő lehetőségeket. Többféle utat is választhatnak a fiatalok, ha tanulmányaikat részben, vagy akár teljes egészében egy másik tagállamban szeretnék folytatni.

1. A bolognai folyamat

A bolognai folyamat célja az európai felsőoktatás ésszerű harmonizációja. A Bolognai Nyilatkozatot aláíró országok (1999-ben 29 és később újabb tizenhat) önként vállalták, hogy felsőoktatáspolitikáikat összehangolják, és összehasonlíthatóvá teszik felsőoktatási rendszereiket. Ezáltal - ahogy fokozatosan megvalósul az egységes Európai Felsőoktatási Térség - a többciklusú képzési rendszerben (alap-, mester és doktori képzés) a végzettségek Európa-szerte könnyebben összehasonlíthatóak, könnyebben elismerhetőek és átjárhatóak lesznek.

2. Tanulás egy másik tagállamban

Először is adott a lehetőség, hogy egy hazai középiskola elvégzése után már eleve egy másik ország felsőoktatási intézményébe felvételizzenek, és **akár teljes felsőfokú tanulmányaikat egy másik tagállamban végezzék**. Ehhez nem kell semmi mást tenniük, csak megnézniük, hogy a választott főiskolára vagy egyetemre melyek a felvétel követelményei, és azt kell nekik is teljesíteniük. Az EU egyik alapelve ugyanis a nemzeti alapon történő bármilyen megkülönböztetés tilalma, melynek értelmében a magyar diákok mindig az **adott tagállam polgáraival azonos feltételek mellett nyerhetnek felvételt az egyes oktatási intézményekbe**.

Ugyanez vonatkozik a **tandíjra** is: az unió 27 tagállamának nem mindegyikében kell tandíjat fizetni. Jelenleg csak Luxemburgban, Dániában, Görögországban, Csehországban, Lengyelországban és Máltán nem kell fizetni a felsőoktatásért, míg Finnországban, Svédországban, Cipruson nincs tandíj, de kötelező tagsági díjat kell fizetni valamely hallgatói szervezetnek. Az összes többi tagállamban a hallgatóknak hozzá kell járulniuk oktatásuk finanszírozásához.

A diákok többsége szintén élhet azzal a lehetőséggel, hogy **tanulmányai egy részét másik tagállamban folytassa**. Jó eredményekkel rendelkező, magyarországi egyetemi vagy főiskolai hallgatóknak az EU többféle ösztöndíjat is biztosít: az **Erasmus program** segítségével egy vagy több szemeszteren át folytathatnak tanulmányokat szakterületükön iskolájuk valamely európai partnerintézményében. Az egyes ösztöndíjak kiosztása bizonyos általános szabályok szerint történik, ugyanakkor a konkrét feltételekről mindig az adott hazai egyetem nemzetközi osztálya dönt.

3. Szakmai gyakorlat

A **szakmai gyakorlat külföldi megszerzését** elsősorban az **Európai Unió Leonardo programján** keresztül támogatja. A Leonardo segítségével a fiatalok különböző oktatási intézményekben, vállalatoknál, civil szervezeteknél dolgozhatnak hosszabb-rövidebb ideig (hasonló küldő szervezeten keresztül) és szerezhetnek tapasztalatot nemzetközi környezetben. Mind az Erasmus, mind a Leonardo az unió „Egész életen át tartó tanulás” programjához tartozik, melyet hazánkban a Tempus Közalapítvány (www.tpf.hu) koordinál.

4. Uniós csereprogramok, önkéntes szolgálat

A fiatalok számára nagyon hasznos és érdekes programokat kínál még a **Fiatalok Lendületben Program**, mely nem iskolai keretek között nyújt lehetőséget a 15 és 30 év közötti fiataloknak arra, hogy megismerkedjenek egy másik tagállam nevezetességeivel, kultúrájával, valamint kapcsolatba lépjenek más európai fiatalokkal. A program keretében például rövidebb európai **csereprogramokon** vehetnek részt (Fiatalok Európáért alprogram), vagy akár egy évet is eltölthetnek egy másik tagállamban önkéntesként (**Európai Önkéntes Szolgálat** alprogram). Bővebb

információért az ilyen típusú programokkal kapcsolatban érdemes a Mobilitás Országos Ifjúsági Szolgálatot (www.mobilitas.hu) felkeresni.

5. Bizonyítványok, szakképesítések elismerése

A Magyarországon szerzett **általános-, illetve középiskolai bizonyítványokat** külföldi továbbtanulás esetén az EU más tagországában elfogadják.

A Magyarországon megszerzett **szakképesítéssel** kapcsolatban elmondható, hogy a munkavállaláshoz alapértelmezés szerint nem szükséges az oklevél, a szakképesítés formális tagállami elismerése. A munkaadó szabadon dönthet arról, milyen oklevelet, szakképesítést fogad el. Az uniós jogszabályok lehetővé teszik, hogy az elismerést bizonyos feltételekhez kössék, így a befogadó állam meghatározhatja a szakmai minősítés minimális szintjét, illetve előírhat honosító képzési időszakot és/vagy képességvizsgálatot, minimális előzetes szakmai gyakorlatot, vagy akár különbözeti vizsga letételét is.

6. Europass, Youthpass

Mivel az Európai Unió tagállamainak oktatási rendszerei különböznek egymástól: a végzettségek, a szakmai és a hozzá kapcsolódó gyakorlati tudás sok esetben más és más takar. Az Európai Unió ezért létrehozott egy dokumentumcsomagot, mellyel megkönnyíti a más tagállamban szerzett képesítések, diplomák, nyelvtudás elismerését, ezek a dokumentumok önkéntes alapon használhatók.

Az Europass a szakképzés mindazon fajtáira érvényes, amelyek gyakorlati képzést is tartalmaznak, beleértve a felsőoktatás területét. Az e rendszer szerint kiállított bizonyítványok legalább kétnyelvűek, az Europass tartalmazza a képzés időtartamát és a külföldi tanulmányok során közvetített szakmai tartalmakat, illetve ahol lehetséges, a képzés eredményeit is.

A dokumentumcsomag 5 részből áll: az **Europass önéletrajz**, **Nyelvi útlevél** (a különböző tagállamokban szerzett nyelvtudás teszi összehasonlíthatóvá), **Mobilitási igazolvány** (nyilvántartja a dokumentum tulajdonosa által tanulmányai folytatása céljából külföldön töltött időszakot), **Europass oklevélmelléklet**, (ismerteti az oklevél tulajdonosa által folytatott és sikeresen befejezett tanulmányok jellegét, szintjét, stb.) és **Europass bizonyítvány-kiegészítő** (a megszerzett szakképzésről tartalmaz információkat).

Az Europass dokumentumcsomagról bővebb információval a Nemzeti Europass Központ szolgálhat (www.europass.hu).

A **Youthpass** a Fiatalok Lendületben program elismerő oklevele, mely az Europass-hoz hasonlóan dokumentálja és igazolja a projektek megvalósítói és résztvevői számára, hogy nem-formális tanulási tapasztalattal rendelkeznek.

További információs források a témával kapcsolatban:

http://www.euvonal.hu/index.php?op=kozossegi_politikak&ha=&id=9

<http://ec.europa.eu/ploteus/>

<http://www.europass.hu/>

<http://www.mobilitas.hu/>

6. Munkavállalás és letelepedés más tagországokban

A személyek szabad áramlása, és ezen belül a munkavállalók szabad mozgása, az Európai Unió **négy alapszabadságának** (árúk, szolgáltatások, tőke és személyek áramlásának szabadsága) egyike. Célja, hogy a közösségi munkavállalók - a változó munkaerőpiaci igényeknek megfelelően - diszkrimináció- és korlátozásmentesen dolgozhassanak abban a tagállamban, ahol munkájukra kereslet van.

1. A munkavállalók szabad mozgása és az átmeneti időszak

Az EK Szerződés 39. cikke szerint a munkavállalók szabad mozgása jogot biztosít a munkavállalónak arra, hogy:

- a) tényleges állásajánlatokra jelentkezzen;
- b) e célból a tagállamok területén szabadon mozogjon;
- c) munkavállalás céljából valamely tagállamban tartózkodjon;
- d) egy tagállamban történő alkalmazását követően az adott tagállam területén maradjon.

A közösségi jog azt is kimondja, hogy a **munkavállalókat tilos megkülönböztetni** állampolgárságuk alapján, azaz a más tagállamból érkező munkavállalót az adott ország állampolgáraival egyenlően kell kezelni (egyenlő bérezés, azonos munkavégzési feltételek, stb.).

A gyakorlatban a szabad munkavállalás azonban még a mai napig nem valósult meg teljesen, mivel a csatlakozási tárgyalások folyamán az akkori tizenöt tagállam átmeneti mentességet (derogációt) kért a szabad munkavállalás uniós alapelvének alkalmazása alól. Attól tartottak ugyanis, hogy az új tagállamokból érkező olcsó munkaerő előzőli munkaerőpiacukat, megnehezítve az otthoni, drágább munkakeresők helyzetét, jelentős munkaerőpiaci zavarokat okozva ezzel. (Más területen Magyarország is részesült derogációban az EU-hoz történő csatlakozáskor: például kérte, hogy egy hét éves átmeneti időszakban nem magyar uniós állampolgárok Magyarországon ne vásárolhassanak termőföldet.)

A csatlakozási tárgyalásokon született megállapodások alapján tehát a tizenötök a tíz új tagállammal szemben a csatlakozást követő átmeneti időszakban nem a közösségi jogot, hanem nemzeti szabályozásukat alkalmazhatják/ták. Ez az átmeneti időszak legfeljebb hét évig tarthat, 2+3+2 éves szakaszolás szerint. Azok a tagállamok, melyek átmeneti mentességet kértek munkaerőpiacuk megnyitása alól, kezdetben két évre kapták azt meg, majd a két év leteltével további három évvel hosszabbíthatták meg ezt az időszakot. Öt év után a korlátozásokat csak azok a tagállamok tarthatják fenn, melyek igazolni tudják, hogy esetükben az új tagállamokból érkező munkavállalók korlátozásmentes beáramlása munkaerőpiaci zavarokat okozna.

A tizenöt régi tagállam közül három, **Svédország, Írország és az Egyesült Királyság** már csatlakozás napjától kezdődően megnyitotta munkaerőpiacát a tíz új ország munkavállalói előtt. A többi tagállam esetében hosszabb-rövidebb átmeneti időszakot követően, fokozatosan történt meg a nyitás, míg mára már csak négy ország - **Németország, Ausztria, Dánia és Belgium** - tart fenn továbbra is korlátozásokat. Fontos megjegyezni, hogy ez nem azt jelenti, hogy egyáltalán nem lehet munkát vállalni az adott országban, hanem azt, hogy ehhez engedélyre van szükség, melyet a munkaerőpiac vizsgálatát követően adnak ki. A 2004-ben csatlakozott tíz ország között kölcsönös munkaerőpiac-nyitás valósult meg, tehát a magyar állampolgárok munkavállalási engedély nélkül dolgozhatnak a velünk együtt csatlakozott országokban, valamint Romániában és Bulgáriában is (a román és bolgár állampolgárok viszont átmeneti ideig, de legfeljebb 7 évig csak engedély birtokában vállalhatnak munkát hazánkban).

2. A személyek letelepedésének szabadsága

A személyek szabad mozgása alapelvének fontos részjogosítványa, hogy az uniós polgárok szabadon mozoghatnak, illetve tartózkodhatnak az Európai Unió tagállamaiban, azaz *szabadon válthat*

lakóhelyet, a tanulmányait más tagállamban folytató diák, a migráns munkavállaló és a költözni vágyó nyugdíjas is. Ezt segíti az is, hogy főszabály szerint minden uniós polgár egyidejűleg két lakóhellyel rendelkezhet az Európai Unióban. Az egyik a bejelentett (állandó) lakóhelye, melynek nincs elvülési ideje; a másik pedig a tartózkodási (ideiglenes) helye.

A letelepedésnek tehát konkrét akadálya nincs, azonban az uniós szabályozás értelmében a három hónapon túli tartózkodása esetén a tagállamok bejelentési kötelezettséget követelhetnek meg és kérhetik a megélhetéshez szükséges rendszeres jövedelem és a teljes körű betegbiztosítás igazolását, vagy a foglalkoztatást (munkaviszonyt), illetve tanulmányok folytatását bizonyító okiratot.

3. Statisztikák

A csatlakozás óta eltelt négy évben egyes becslések szerint mintegy 60-80 ezer magyar munkavállaló próbált szerencsét más uniós tagállamban. A legkedveltebb célpontok az Egyesült Királyság, Írország, Németország, és Ausztria voltak, annak ellenére, hogy az utóbbi két országban továbbra is engedélyhez kötött a munkavállalás. A munkaerőpiacát idén július 1-jével teljesen megnyitó Franciaország nem számít közkedveltnek: legfeljebb néhány száz magyar dolgozik ott, míg az Egyesült Királyságban húszezerre, Írországban pedig tízezerre becsülik a kitelepült magyar munkaerőt.

További információs források a témával kapcsolatban:

http://www.euvonal.hu/index.php?op=mindennapok_munkavallalas&id=48

<http://www.europa.eu.int/eures/home.jsp?lang=hu>

7. Kulturális sokszínűség, európai és magyar identitás

Az Európai Unióhoz történő csatlakozásunk után sokan tartottak attól, hogy ez veszélyeztetni fogja a magyar kultúrát, a magyar nép elveszíti nemzeti identitását, hiszen az EU nem fordít figyelmet a tagállamok kultúrájának megőrzésére. Ez azonban nem így van.

Európát a nyelvek, az irodalom, az előadó-művészetek, a képzőművészetek, az építészet, a kézművesség, a filmművészet, valamint a műsorszolgáltatás területén egyaránt kulturális sokszínűség jellemzi. Noha az egyes területeken létrejött alkotások mindegyike egy meghatározott országhoz vagy régióhoz köthető, részét képezik Európa közös kulturális örökségének is. Az Európai Unió célja kettős. Egyrészt oltalmazni és gazdagítani kívánja e sokszínűséget, másrészt hozzá kíván járulni ahhoz, hogy e színes kulturális palettát mások is megismerhessék.

Az EU-ban ugyan nincsen közös szabályozás a kulturális politika területén, a Közösség úgy segíti a tagállamok kultúráinak virágzását, hogy miközben tiszteletben tartja a nemzeti és regionális különbségeket, előtérbe helyezi a közös kulturális örökséget. A tagországok tehát megőrizték önállóságukat e területen, hiszen szuverenitásuk fenntartásához ezen a területen kiemelten ragaszkodnak.

Az EU jelmondata, az „**Egység a sokféleségben**” (vagy „Egyesülve a sokféleségben”) is ezt tükrözi, amelynek üzenete, hogy az unió egyesíti az európaiakat, s a különféle kultúrák, hagyományok és nyelvek sokféleségükkel gazdagabbá teszik a kontinenst - a változatosság az EU egyik legfontosabb értéke.

1. Programok a kulturális tevékenység támogatására

Az Európai Unió kulturális iparát alkotó ágazatok - így a filmgyártás és forgalmazás, a könyv- és hírlapkiadás, a zene- és a kézművesipar - fontos bevételi forrást jelentenek, és mintegy hétmillió embernek adnak megélhetést. Az unió gazdasági felelősséggel tartozik ezen ágazatok iránt, megfelelő feltételeket kíván biztosítani ahhoz, hogy az európai vállalatok sikerrel birkózzanak meg a nemzetközi verseny kihívásaival.

Ezért az EU támogatási programokat indított annak érdekében, hogy egyes kulturális iparágakat arra ösztönözzön, ragadják meg az egységes piacban és a digitális technológiákban rejlő lehetőségeket. Ilyen például a „**Kultúra program**”, mely az audiovizuális tevékenységek kivételével minden kulturális tevékenységet támogat. Célja többek közt, hogy elősegítse az európai jelentőségű kulturális értékek megismerését és megőrzését, hogy elősegítse a kulturális és művészeti alkotások és termékek európai ismertségét, illetve, hogy ösztönözze a kultúrák közötti párbeszédet. Az unió **Média programja** az európai audiovizuális ágazat dinamikusabbá és versenyképesebbé válását támogatja.

A kulturális sokszínűség megismerésének elősegítésére az EU 2008-as évet a **Kultúrák közötti párbeszéd európai évévé** nyilvánította. Az Év arra buzdítja a közösség lakóit, hogy használják ki az Európa kulturális örökségéből származó előnyöket, és tanuljanak a különböző kultúrák hagyományából. Az európai évhez kapcsolódóan egész 2008 folyamán számos program valósult meg ezzel a céllal, szerte Európában.

2. Európa kulturális fővárosa

A „Kulturális fővárosok” elnevezésű program az európai kultúra sokszínűségére kívánja ráirányítani a figyelmet, illetve arra, hogy e sokféleség gyakran közös forrásból táplálkozik.

A program keretében minden évben megválasztják azt az egy vagy két várost, mely az Európa kulturális fővárosa cím birtokában pénzügyi támogatásban részesülhet a „Kultúra program” költségvetéséből. Ebből a pénzből a város és a környező régió kulturális örökségét bemutató kiállításokat és eseményeket szerveznek, továbbá egy sor olyan előadást, koncertet és más

látványosságot, mely közös fellépési lehetőséget biztosít az unió legkülönbözőbb részeiből származó művészek részére. A tapasztalat azt mutatja, hogy a program hosszú időre lendületet ad a kiválasztott városok kulturális és turisztikai fejlődésének.

A 2008-as évben az angliai Liverpool és a norvégiai Stavanger Európa két kulturális fővárosa, 2010-ben egy magyar város, Pécs kap lehetőséget a németországi Essen és a török Isztambul mellett.

3. Nyelvi gazdagság

Az Európai Unióban fontos szerepet kap a kultúrák, szokások, hitvallások sokféleségének tisztelete, így a nyelvek és a nyelvi sokszínűség tisztelete is.

A nyelvi sokszínűséget az Európai Unió kiemelten fontos kulturális és demokratikus értéknek tekinti. A nyelvek révén feltárulnak előttünk más népek kultúrái. Nyelvtudásunk ugyanakkor fontos gyakorlati segítséget is jelent abban, hogy a tagországokba tett külföldi utazások és az uniós munkavállalás során kialakuló kulturális kapcsolatok gyarapodásunkat, fejlődésünket szolgálják. Az EU arra ösztönzi állampolgárait, hogy **anyanyelvükön felül két idegen nyelvet** is megtanuljanak. Ennek megvalósítása az Unió hosszú távú célja.

Az EU működését meghatározó alapelvek egyike a nyelvi sokszínűség védelme. A 2004-ben és 2007-ben végbement bővítés eredményeképpen az unió a korábbi 11 helyett ma már **23 hivatalos nyelvvel** rendelkezik. (Ezek a következők: angol, bolgár, cseh, dán, észt, finn, francia, görög, holland, ír, lengyel, lett, litván, magyar, máltai, német, olasz, portugál, román, spanyol, svéd, szlovák és szlovén.)

Az uniós követelmények értelmében biztosítani kell, hogy az EU jogszabályai az unió összes hivatalos nyelvén, s ezáltal minden állampolgár részére hozzáférhetőek legyenek. Az unió azt is lehetővé teszi továbbá, hogy az állampolgárok anyanyelvükön írhasanak a közösségi intézményeknek és szervezeteknek, s levelükre anyanyelvükön kapjanak választ. Az Európai Parlament képviselőit ehhez hasonlóan pedig megilleti az a jog, hogy választópolgáraikat felszólalásaik alkalmával anyanyelvükön képviseljék.

4. Uniós polgárság

Fontos megemlíteni, azzal, hogy csatlakoztunk az EU-hoz, és uniós polgárok is lettünk, magyar állampolgárságunkat és identitásunkat nem veszítettük el. Az uniós polgárság nem helyettesíti a magyar állampolgárságot, csak kiegészíti azt és számos többlettelőnnyel jár.

Ilyen például, hogy szabadon mozoghatunk, tartózkodhatunk, illetve utazhatunk az EU bármely országában, hogy az unión kívüli országokban igénybe lehet venni bármelyik másik EU-tagállam konzuli védelmét, petíciót lehet benyújtani az Európai Parlamenthez, illetve jogorvoslatért lehet fordulni az európai ombudsmanhoz, ha valamelyik uniós szerv ellen szeretnénk panaszt tenni.

További információs források a témával kapcsolatban:

http://europa.eu/pol/cult/index_hu.htm

http://ec.europa.eu/culture/index_en.htm (angolul)

http://ec.europa.eu/commission_barroso/orban/index_hu.htm

<http://europa.eu/languages/hu/chapter/19>

http://europa.eu/abc/12lessons/lesson_9/index_hu.htm

8. Az euró bevezetésének feltételei és előnyei

1. A Gazdasági és Monetáris Unió rövid története

Amikor 1957-ben létrehozták az Európai Gazdasági Közösséget, a tagállamok egy közös piac kiépítésére törekedtek. Az 1970-es években, a vámunió megvalósítását követően, a nemzetközi pénzügyi rendszer válságjeleinek hatására merült fel először komoly igény a pénzügyi együttműködés elmélyítésére. Egy közös pénz bevezetése ugyanis jelentősen csökkenti a tagországok egymás közötti kereskedelmében a költségeket és kockázatokat. Az 1971-ben elfogadott **Werner-terv** megvalósítása a nemzetközi gazdasági és pénzügyi helyzet miatt nem lehetett sikeres. 1979-ben kezdte meg működését az **Európai Monetáris Rendszer**, melynek keretében bevezették az ECU-t, amely bankszámlapénz funkciókat látott el. Az a tény, hogy több meghatározó valuta időről időre kénytelen volt elhagyni a rendszert (pl. az 1992-es valutaválság során) és a középárfolyamok is kiigazításra szorultak, nyilvánvalóvá tette, hogy a rendszer hosszú távon csak akkor lehet működőképes, ha az abban résztvevő gazdaságok megfelelő mértékben közelednek egymáshoz és hasonló gazdaságpolitikai elveket képviselnek. Ez a felismerés vezetett a **Gazdasági és Monetáris Unió (GMU)** mai formájának bevezetéséhez, amely a **Delors-terv**hez, illetve a **Maastrichti Szerződés**hez kötődik. A GMU-t három szakaszban valósították meg. Az eurót számlapénz formában **1999**-ben, készpénz formában **2002**-ben vezették be.

2. Az euró bevezetésének feltételei

Az euró bevezetése, amennyiben a tagország teljesíti a feltételeket, a közösségi jog értelmében kötelező. Ez alól a Maastrichti Szerződés az Egyesült Királyság és Dánia esetében tesz kivételt. A tagállamoknak jogi és gazdasági feltételeket is teljesíteniük kell.

A legfontosabb gazdasági feltételek, az ún. **konvergencia-kritériumok**, melyek az adott tagállam gazdaságának alábbi jól mérhető jellemzőire vonatkoznak:

- **A kormányzat pénzügyi helyzetének fenntarthatósága:** Egyrészt az államháztartás hiánya nem haladhatja meg a bruttó hazai össztermék (GDP) 3%-át. Másrészt **bruttó államadósság** nem lépheti túl a bruttó hazai össztermék (GDP) 60 %-át (Átmenetileg elfogadható 60%-nál magasabb államadósság, ha csökkenő tendenciát mutat).
- **Árstabilitás: Infláció:** A fogyasztói árszínvonal emelkedése a vizsgálatot megelőző egy évben legfeljebb 1,5 százalékponttal haladhatja meg a három legalacsonyabb inflációjú tagország inflációs értékeinek átlagát (a kritérium általában 2 és 3 % közötti érték volt)
- **Hosszú lejáratú (5-10 éves) állampapírok kamatlábai:** a vizsgálatot megelőző egy évben legfeljebb 2 százalékponttal haladhatja meg a három legalacsonyabb inflációjú tagország hosszú lejáratú kamatlábainak átlagát.
- **Árfolyam:** Az ország valutája legalább két évig leértékelés és komolyabb feszültségek nélkül részt vesz az árfolyam-lebegtetési mechanizmusban (ERM, 1999-től ERM 2).

A Tanács döntése alapján **1999. január elsején végül tizenegy tagország alkothatta meg az ún. eurózónát** (a közös valutát alkalmazó országok csoportját). Az Egyesült Királyság és Dánia számára tehát kívülmaradási jogot biztosítottak, Görögország nem teljesítette a kritériumokat. Svédország úgy döntött, nem fogja bevezetni az eurót, bár a közösségi jog kötelezné erre, ezért azt a megoldást választotta, hogy formailag jegybanktörvényének egy nem harmonizált pontja miatt alkalmatlannak minősül. Ekkor azonban az euró még csak számlapénzként létezett. 2001-ben Görögország csatlakozott az euróövezetbe, mint később kiderült, helytelen államháztartási statisztikai adatokra alapozva. Így a közös pénz **2002. január 1-jén tizenkét országban került bankjegyek és érmék formájában az emberek zsebébe.**

Az euró jelenleg az **Európai Unió tizenöt tagállamában** (Ausztria, Németország, Belgium, Görögország, Spanyolország, Franciaország, Írország, Olaszország, Luxemburg, Hollandia, Portugália,

Finnország, Szlovénia (2007), Ciprus, Málta (2008)) hivatalos fizetőeszköz. **Szlovákia 2009-ben** vezeti be az eurót.

3. Az euró bevezetésének előnyei

A közös valuta, az **euró bevezetésének előnyei** közé az alábbiak sorolhatók:

- a valutaátváltással járó költségek megszűnése (ez a turistákat és a vállalkozókat egyaránt érinti),
- az árfolyamok ingadozásából adódó kockázatok csökkenése (különösen a tagországok közötti kereskedelemben fontos),
- az árak összehasonlíthatósága (ez növeli a versenyt, ami a fogyasztók számára kedvező lehet),
- alacsonyabb infláció és alacsonyabb kamatlábak (az eurózóna nagyobb, stabilabb gazdasági tér, mint egy-egy tagállam),
- az euró ellen nehezebb devizaszpekulációkat folytatni,
- az euró a dollár és a jen mellett a világgazdaság harmadik nagy tartalékvalutája lett;
- az európai identitás, az unió egy kézzelfogható jele.

4. Magyarország és az euró

Magyarországon az euró bevezetés feltételeinek teljesítését felvázoló **konvergencia-program**, valamint a prognózisok szerint 2010-re teljesülhetnek az államháztartási, államadóssági, inflációs és kamatkritériumok (2007-ben az államháztartás hiánya még a GDP 5,5 %-a volt, az infláció 7,9%). A forint még nem tagja az ERM 2 árfolyamrendszernek, 2009-es ERM 2-tagság esetén, ez a kritérium 2011-re teljesül. Mindent egybevetve az euró bevezetése Magyarországon a konvergencia-program következetes megvalósítása esetén legkorábban 2012-ben, nagy valószínűséggel a **2012 és 2014 közötti időszakban** várható. Ez azonban gazdasági számításokon alapuló becslés, mivel Magyarországnak hivatalosan kitűzött céldátuma jelenleg nincs.

5. Néhány érdekesség

Az **euró elnevezéséről** hosszas vita után 1995-ben döntöttek, Madridban. Esélyes volt még az ECU és a korona is. Az euró mellett három fontos érv is szólt: kellőképpen rövid, kifejezi az európai identitást, és a legtöbb tagország nyelvén hasonlóképpen írandó.

A **bankjegyek** egységes külsejűek: a képek az európai kultúrtörténet hét korszakának építészeti stílusait jelenítik meg: az 5 eurós a klasszikus, a 10 eurós a román, a 20 eurós a gótikus, az 50 eurós a reneszánsz, a 100 eurós a barokk és a rokokó építészetet, továbbá a 200 eurós a vas és üveg architektúrát, az 500 eurós pedig a modern, XX. századi építészetet. A bankjegyek előlapját főként ablakok és kapubejáratok díszítik, míg a hátoldalon hidak képei láthatóak.

Az **euróérméknek** közös hátlapja és országonként eltérő előlapja van. Az érmék nemzeti oldalát az egyes országokra jellemző motívumok díszítik (pl. Európét elrabolja a bikaalakot öltött Zeusz, I. János Károly).

Az **euró** nemcsak az eurózóna tagországaiban **törvényes fizetőeszköz**, hanem jó néhány törpeállamban (pl.: **Andorra, Monaco, San Marino**), ahol a korábbi tagállami valuták (peseta, franc, líra) helyébe „lépett be”. Továbbá az euró egyoldalú bevezetése mellett döntött **Montenegró** és **Koszovó** is.

További információs források a témával kapcsolatban (magyar nyelven):

http://ec.europa.eu/economy_finance/the_euro/index_hu.htm?cs_mid=2946

http://europa.eu/pol/emu/overview_hu.htm

http://www.euvonal.hu/index.php?op=kerdesvalasz_tema_lista&category_id=012

<http://www.ecb.eu/bc/euro/html/index.hu.html>

9. Az EU intézményeinek működése, a demokrácia és az átláthatóság

Az Európai Unió 27 demokratikus európai ország egyedülálló gazdasági és politikai közössége, amelyet a tagállamok az EU intézményekkel együtt működtetnek. Az EU-tagországok különböző szerveket hoztak létre az EU irányítására és arra, hogy az EU jogszabályait elfogadják.

1. Az EU fő intézményei:

- **Az Európai Parlament** (az európai polgárokat képviseli, és közvetlenül a polgárok választják), 24 magyar tagja van. Az Európai Parlament elnöke Hans-Gert Pöttering.
- **Az Európai Unió Tanácsa** (a nemzeti kormányokat képviseli), a magyar miniszterek és diplomaták itt tárgyalnak az egyes szakterületeken. Negyedévente az állam- és kormányfők is összeülnek a legfontosabb stratégiai döntések meghozatalára, ez az ún. Európai Tanács. A Tanácsot és az Európai Tanácsot a tagállamok félévente váltakozva vezetik: 2009. második félévében Franciaország a soros elnök, Magyarország pedig 2011. első félévében kerül majd sorra.
- **Az Európai Bizottság** (a közös európai érdekeket képviseli), ez az EU „kormány”, amelynek magyar tagja Kovács László, aki az adó- és vámügyekért felelős biztos. Az Európai Bizottság elnöke José Manuel Barroso. A Bizottságot a Tanács javaslatára az Európai Parlament választja meg.

Ez az „intézményi háromszög” alkotja meg az EU-szerte alkalmazandó politikákat és jogszabályokat. Az Európai Bizottság teszi meg a javaslatot az új jogszabályokra, majd azokat a Parlament és a Tanács tárgyalja meg és fogadja el. A döntéseket és jogszabályokat ezután részben a Bizottság részben pedig a tagállamok hajtják végre. Az uniós jogszabályok alkalmazását a Bizottság felügyeli.

Három másik intézmény is nagyon fontos szerepet játszik az uniós működésében:

- **az Európai Bíróság** (értelmezi az uniós jogszabályokat és eldönti a jogvitákat),
- **a Számvevőszék** (ellenőrzi, hogyan használják fel az uniós költségvetést),
- **az Európai Központi Bank** (az eurót használó országok jegybankja).

Emellett két tanácsadó intézménye is működik az EU-nak: a **Gazdasági és Szociális Bizottság** a civil szervezeteket, a munkaadókat és a munkavállalókat, a **Régiók Bizottsága** pedig az önkormányzatokat képviseli.

2. Demokrácia és átláthatóság

Az Európai Unió a kezdetektől fogva a demokrácia és a jogállamiság elvén nyugszik, emellett a Közösség már évtizedek óta a béke egyik megtestesítője és folyamatos védője a demokráciának, a demokratikus elveknek mind Európában, mind az Európai Unión kívüli világban.

Sokan vetik az EU szemére a demokrácia és az átláthatóság hiányát, az ún. demokratikus deficitet, de valójában az alapvető demokratikus elvek érvényesülnek a tagállamokban, az EU intézményekben, valamint az uniós jogban is. A demokratikus értékekkel találkozunk a Tanácsban az egyes tagállami szavazati arányok elosztásánál, az uniós döntéshozatali folyamatban, az uniós dokumentumokhoz való hozzáférés lehetőségében, de öt évente az Európai Parlament képviselőinek közvetlen, polgárok általi megválasztásában is. Emellett az uniós jog védelmezi az alapvető emberi jogokat is.

Külön ki kell emelni a demokratikus elvek közül az **átláthatóságot**, amely az EU működésének egyik fontos vezérfonala. A cél, hogy a valóban összetett döntéshozatal ellenére az Unió polgárai számára minél nyilvánosabb, érhetőbb, átláthatóbb legyen az EU működése, a döntéshozatali folyamat és a közös európai források felhasználása.

3. Uniós polgári jogok

Az európai polgároknak sokféle eszköz áll rendelkezésükre, mely biztosítja számukra, hogy tájékoztatáshoz jussanak, valamint hogy részt vegyenek a közösség politikai munkájában. Valamennyi tagállam állampolgára egyben uniós polgár is, az őket megillető jogokat összefoglalva az uniós polgárság jogainak nevezzük, ezek a következők:

- Az európai parlamenti és helyhatósági (önkormányzati) választások során minden uniós polgár választó és választható, aki az adott helyen (választóközvetben) lakik.
- Minden uniós polgár az anyanyelvén (az EU 23 hivatalos nyelvének egyikén, így magyarul is) fordulhat az Unió intézményeihez, és onnan anyanyelvén kaphat választ.
- Minden uniós polgár jogosult petíciót benyújtani az Európai Parlamenthez és az Európai Ombudsmanhoz.
- Minden uniós polgárt megillet más EU tagállamok diplomáciai és konzuli védelme harmadik országokban, abban az esetben, ha nincs az adott államban magyar diplomáciai képviselő.
- Minden uniós polgárt megillet az EU-n belüli szabad mozgás és letelepedés joga.
- Minden uniós polgár kérésére szabadon hozzáférhet az EU intézményei (Európai Bizottság, Európai Parlament, és a Tanács) által létrehozott dokumentumokhoz.

A Lisszaboni Szerződés - hatályba lépése estén - a jövőben tovább erősíti az Európai Unió **demokratikus jellegét** azáltal, hogy megerősíti az Európai Parlament és a nemzeti parlamentek szerepét. További fontos előrelépés lehet az uniós **polgári kezdeményezés bevezetése**: ennek értelmében egymillió, több tagállamból származó polgár kezdeményezheti, hogy a Bizottság - hatáskörén belül - javaslatot terjesszen elő az általuk fontosnak tartott témában. A Lisszaboni Szerződéssel ezen túl kötelező erejűvé válik az EU Alapjogi Chartája, amely az alapvető emberi és polgári jogokat, többek között a kisebbségek jogait védelmezi (ez utóbbi magyar kezdeményezésre került a szövegbe).

További információs források a témával kapcsolatban (magyar nyelven):

EU intézményrendszer:

http://www.euvonal.hu/?op=tenyek_intezmenyrendszer

EU döntéshozatali mechanizmusok:

http://europa.eu/institutions/decision-making/index_hu.htm

Demokrácia, átláthatóság és a Lisszaboni Szerződés

http://europa.eu/lisbon_treaty/glance/democracy/index_hu.htm

Demokratikus, véleményt kifejtő, EU-s vitafórumok:

http://europa.eu/debateeurope/index_hu.htm

10. Uniós elnökség / felkészülésünk a 2011-es elnökségre

1. Uniós elnökség: lehetőség és kihívás

Magyarország 2011 első félévében látja el az Európai Unió Tanácsának soros elnökségi teendőit. Az elnökség hatalmas felelősséget jelent minden tagállam számára: egyszerre jelent nagy kihívást, és nagy lehetőséget. Az Európai Unió soros elnöke, aki egy fél éven keresztül „vezeti” az uniót, meghatározza a legfontosabb stratégiai prioritásokat, biztosítja az unió működésének folyamatosságát, rugalmasságát. Bár a félév során felmerülő prioritások nagy része „örökölt”, ugyanakkor a soros elnök - támaszkodva az ország természetes külpolitikai prioritásaira, illetve a számára hagyományosan fontos kérdésekre - új lendületet adhat az unió együttműködésének bizonyos kiemelt területeken.

Ezért is nagyon fontos tudni, hogy melyek lesznek a 2011-ben esedékes magyar elnökség legfőbb célkitűzései, melyekből számos szinte már most biztosra vehető - az EU előre látható menetrendjének köszönhetően. Ugyanakkor még számos kérdés felmerülhet, mely speciális „magyar arcú” kölcsönözhet a hat hónapos programnak. Az elnökség remek lehetőség arra, hogy Magyarország kedvező képet alakítson ki magáról Európában és a világban, hiszen a magyar kormány feje és tagjai fél éven át egy globális tényező vezetőiként és nevében fordulnak majd meg számtalan fórumon Európában és a világban. Másrészt alkalom arra is, hogy a magyar közvéleményben ismét tudatosuljanak az európai integrációban való részvételünk előnyei. A Tanács egy-egy informális ülése, vagy az elnökséget kísérő más magyarországi programok, jól megválasztott helyszínek esetén segíthetnek abban, hogy az egész ország magáénak érezze az elnökséget és ezzel hosszabb távon az európai építkezést.

2. A soros elnökség intézménye

Az Európai Unió, és egyik legfontosabb döntéshozó testülete, a tagállamok kormányait képviselő Tanács működése szempontjából kiemelkedő fontosságú a soros elnökség intézménye. A soros elnökség keretében jelenleg a tagállamok féléves ciklusokban (januártól júniusig, illetve júliustól decemberig), egy pillanatnyilag 2020-ig előre meghatározott sorrend szerint váltják egymást az EU élén. A soros elnök tagállam hívja össze és vezeti a Tanácsot, nemcsak a Miniszterek Tanácsa, és annak sok száz előkészítő munkacsoportja, de az állam- és kormányfőket tömörítő Európai Tanács tekintetében is, emellett a soros elnök hív fel szavazásra, és írja alá (adott esetben az Európai Parlamenttel közösen) az elfogadott uniós jogszabályokat.

A Tanács elnökségének nagyon fontos **stratégia-alkotó, szervezési, és reprezentatív** funkciói vannak:

- az elnökség a hat hónapos időszak elején közzéteszi programját, vagyis azokat a legfontosabb célkitűzéseket, melyeket hivatali ideje alatt el szeretne érni, illetve amely területeken előrelépésre törekszik;
- az elnökség elsődleges szerepet játszik a Tanács munkájának szervezésében: szervezi és vezeti az aktuális üléseket, munkacsoportokat is, egyéb uniós szintű találkozókát valamint feladata, hogy segítsen kompromisszumokat találni a döntéshozatal során;
- az elnökség feladata továbbá, hogy képviselje a Tanácsot az unió más intézményeiben, valamint az uniót annak külső, nemzetközi kapcsolataiban.

A következő négy évben az alábbi sorrendben töltik be a tagállamok ezt a pozíciót:

- 2008: Szlovénia / Franciaország (jelenlegi soros elnök)
- 2009: Csehország / Svédország
- 2010: Spanyolország / Belgium
- 2011: Magyarország / Lengyelország
- 2012: Dánia / Ciprus

3. Elnökségi trió

Az elnökséget betöltő államok hármásával, egyfajta „trióban” szorosabban együttműködnek. A hármass csoportokba sorolt tagállamok közös, tizennyolc hónapra szóló munkaprogramot dolgoznak ki, majd ezt tovább konkretizálja, árnyalja a soros elnök féléves elnökségi programja. Az EU ezzel kívánja biztosítani, hogy egyrészt a tizennyolc hónapos tervezés révén minél nagyobb következetesség és folyamatosság jellemezze az egymást követő féléves elnökségi időszakokat, másrészt a féléves elnökségi programokban megmaradjon a sajátos, egyéni szín is. A trió tagjai ezen felül is együttműködhetnek elnökségeik előkészítésében és ellátásában: megoszthatják egymással tapasztalataikat, segíthetik egymást a felkészülésben a feladataik ellátásában, különös tekintettel a féléves időszakokon túlnyúló ügyekre. Magyarország Spanyolországgal és Belgiummal alkot egy elnökségi triót; a három ország 2008 szeptemberében megkezdte a hivatalos egyeztetéseket a leendő prioritásokról és a közös felelősségvállalás egyéb formáiról.

4. A jelenlegi elnökség

Franciaország úgy tervezte, hogy július 1-jével kezdődő elnöksége során főként az alábbi négy területen törekszik eredmények elérésére:

- energiapolitika és az éghajlatváltozás elleni küzdelem,
- bevándorlási politika,
- közös kül- és védelempolitika,
- közös mezőgazdasági politika.

Az előzetes tervektől eltérően, azokon felül azonban a francia elnökségnek kiemelten kell foglalkoznia a **Lisszaboni Szerződés** sorsával (miután Írország népszavazáson utasította el az okmány ratifikálását), a grúziai konfliktus révén előállt helyzettel, valamint az amerikai hitelpiaci válság nyomán kialakuló globális pénzügyi és gazdasági válság kezelésével.

5. A magyar elnökség - felkészülés

Az elnökség prioritásainak kialakítása hármass körben megkezdődött. Az EU „agendáját” figyelembe véve a kiemelt témák között nagy valószínűséggel szerepel majd az unió **2014-től kezdődő időszakra vonatkozó költségvetésének vitája**, a **keleti szomszédságpolitika**, valamint az unió versenyképességét erősítő **Lisszaboni Stratégia megújítása** is.

Ha minden a tervek szerint alakul, Horvátország a magyar elnökség idején válhat a közösség tagjává, Románia és Bulgária pedig csatlakozhat a schengeni övezethez, így a **bővítés** és a **bel- és igazságügyi együttműködés** területén is számos teendője lehet a magyar elnökségnek.

Az elnökséghez kapcsolódó feladatok ellátásához szükség van a Külügyminisztérium, illetve a Brüsszeli Állandó Képviselő, valamint számos magyar diplomáciai képviselő megerősítésére is. Összesen mintegy hétszáz munkatárs részvételére lesz szükség az ún. elnökségi stábnak. A munkatársak többségét már jelölték a miniszterek. Az elnökségi stáb munkáját a háttérből egy 300-400 fős, a napirendre kerülő uniós dossziékat részleteiben ismerő szakértői csapat is segíti majd. A cél az, hogy 2010 elejére, a hármass elnökség kezdetére felálljon a teljes magyar elnökségi stáb. Az elnökség költségvetésének tervezése is megkezdődött. Egy átlagos EU-elnökség nyolcvan millió euró körüli összegbe kerül a tagállam költségvetéséből.

Az Országgyűlés szerepe

Az EU-elnökség előkészítése és ellátása választási ciklusokon átnyúló feladat. Nagyságrendjénél fogva olyan össznemzeti vállalkozás, amely minél szélesebb konszenzust igényel. Ennek elősegítése érdekében az Országgyűlésben ötpárti munkacsoport működik azzal a céllal, hogy az elnökséggel kapcsolatos stratégiai kérdésekben (pl. az elnökségi program stratégiai irányai, az elnökség arculata, stb.) a parlamenti pártok és a kormány egyetértésben dönhessen.

A Lisszaboni Szerződés hatása a soros elnökség működésére

A Lisszaboni Szerződés valamelyest átalakítja az elnökségi rendszert, ugyanis - hatálybalépése esetén - létrehozza az Európai Tanács elnökének választott, állandó tisztségét. A két és fél évre választott (és egyszer újraválasztható) elnök legfőbb feladata az lesz, hogy biztosítsa az állam- és kormányfőket tömörítő Európai Tanács munkájának előkészítését és folytonosságát. Emellett az uniós külkapcsolatok irányítását nagyobb részt az új külügyi és biztonságpolitikai főképviselő veszi majd át. Mindez azonban nem csökkenti, inkább módosítja majd a soros elnökség szerepét, hiszen továbbra is a soros elnök tagállam felel majd többek között a számos miniszteri tanácsülés, és az előkészítő munkacsoportok vezetéséért, valamint az Unió munkaprogramjának meghatározásáért.

További információs források a témával kapcsolatban:

http://www.kulugyminiszterium.hu/kum/hu/bal/eu/Aktualitasok/070926_ivangabor_europai_ugyek.htm

http://www.kulugyminiszterium.hu/kum/hu/bal/Aktualis/latogatasok_es_esemenyek/GK_elnokseg_071204.htm

http://www.kulugyminiszterium.hu/kum/hu/bal/eu/Aktualitasok/IG_Madrid_080924.htm

http://www.euvonal.hu/index.php?op=kerdesvalasz_reszletes&kerdes_valasz_id=1147

<http://www.euvonal.hu/index.php?op=hirek&id=4091>

<http://www.euvonal.hu/index.php?op=hirek&id=4998>

<http://www.euvonal.hu/index.php?op=hirek&id=4091>

<http://www.euvonal.hu/index.php?op=hirek&id=5339>

11. EU-tagságunk: kiadások és bevételek

A Magyarország uniós tagságával jelentkező előnyök és hátrányok vizsgálata összetett megközelítést igényel. Az előny-hátrány mérleg mérhető az uniótól kapott támogatások mértékével (a **közösségi költségvetésbe történő befizetések és kifizetések** egyenlegével), a felhasználás arányával. Azonban az EU tagság gazdasági és egyéb előnyei túlmutatnak az egyes tagállamok uniós költségvetéssel szembeni mérlegén (pl. az egységes belső piac működéséből fakadó gazdasági előnyök nem kapcsolódnak a közös költségvetéshez). Ugyanakkor ezek az előnyök gyakran **nem** (vagy csak nehezen) **mérhetők** annak ellenére, hogy mind a gazdaságban, mind az emberek életében éreztetik hatásukat. A közösségi jog számos olyan rendelkezést tartalmaz, melyek **közvetlenül kihatnak az állampolgárok mindennapjaira, életminőségére**: EU-s jogszabály védi például a légi utast, akinek repülőgépe késve indul; a magyar diákok korlátozás és megkülönböztetés nélkül tanulhatnak az EU bármely országában; a határok fizikai megszűnésével még könnyebbé vált az utazás Európában; a legtöbb tagállamban mindenféle korlátozás nélkül vállalhatunk munkát.

1. Az EU költségvetésének bevételei és kiadásai

Az Európai Unió többéves (jelenleg hétéves) költségvetési kereteket - ún. pénzügyi perspektívákat - fogad el. A pénzügyi keret segítségével hatékonyan, több évre előre tervezhetőek a kiadások. A jelenlegi, **2007 és 2013 közötti költségvetési keret** elfogadására hosszú vita után 2006-ban került sor. A többéves költségvetési keret sarokszámainak tiszteletben tartásával, a Bizottság javaslata alapján, valamint az Európai Parlament és a Miniszterek Tanácsának jóváhagyásával éves költségvetés is készül.

Az **EU-költségvetés bevételeit**, amelyekhez minden tagállam, így Magyarország is hozzájárul, a saját források rendszere biztosítja, az EU-nak ugyanis nincs önálló adószedési joga. A saját források a következő elemekből állnak:

- Az EU-n kívüli országokból behozott termékek (ipari és mezőgazdasági) után befizetett **vámok 75 százaléká**, illetve az ún. **cukorilleték**.
- **Hozzáadottérték-adó (áfa)-alapú forrás**: ez minden tagállamra azonosan vonatkozó egységes kulcs alkalmazásával történik. 2007-től a tagállamok áfa-alapjuk 0,3 százalékát fizetik be.
- **A bruttó nemzeti jövedelem (GNI) alapú forrás**: az egyes tagállamok bruttó nemzeti jövedelmén alapul, megfelelő számítási módja biztosítja, hogy minden ország lehetőségeihez képest, arányosan járuljon hozzá a befizetésekhez.

Amire az EU költ, azaz a **kiadási oldal** 2007 és 2013 között az alábbiak szerint alakul:

- **fenntartható növekedés** (pl. felzárkózás, a fejlettségi különbségek kiegyenlítése, a versenyképesség növelése),
- **természeti erőforrások megőrzése, kezelése** (mezőgazdasági támogatások, halászat, vidékfejlesztés, környezetvédelem),
- **uniós polgárság, szabadság, biztonság, jog érvényesülése** (pl. alapvető jogok biztosítása, fogyasztóvédelem, migráció),
- az **Európai Unió mint globális szereplő** (pl. szomszédságpolitika, előcsatlakozási támogatások, humanitárius segítségnyújtás),
- **igazgatási költségek** (az intézmények működésére, igazgatására fordított kiadások).

2008-ban az EU költségvetés kiadásai összesen 129 milliárd eurót (kb. 32 ezermilliárd forintot) tettek ki. Összehasonlításképpen: 2008-ban a magyar költségvetés kiadásai kevesebb mint 14 ezermilliárd forintra rúgnak. Ennek ellenére a közös költségvetés kiadási főösszege az uniós GDP csupán 1%-ának felel meg.

A közös költségvetés bevételeinek és kiadásainak mindig egyensúlyban kell lenniük. A tagállamokkal ellentétben az EU nem vehet föl hitelt a bevételeit meghaladó kiadásai fedezése céljából, így nem is adósodhat el.

2. Magyarország befizetései, uniós kötelezettségvállalás és a nettó pozíció

Az Európai Unióba történő belépést követően Magyarországnak - mint minden tagállamnak - „tagdíjat” kell fizetnie és különböző jogcímenek támogatásokat vehet igénybe. A támogatások jelentős részéhez pályázati úton lehet hozzájutni. 2004 és 2007 között hazánk befizetései és támogatásai az alábbiak szerint alakultak (milliárd forintban):

	2004	2005	2006	2007*
Uniós támogatások	176,3398	333,029	486,825	588,716
Ebből: mezőgazdasági támogatások	15,2769	161,6046	222,2273	228,1121
strukturális és kohéziós alapok	51,1162	83,8657	182,674	354,7743
előcsatlakozási alapok	43,4651	54,5462	35,288	4,4231
Befizetések	121,4859	178,5712	179,2649	189,52
Egyenleg	54,8539	154,4578	307,5601	399,196

*előzetes adat

Forrás: Pénzügyminisztérium, 2008

Magyarország a **nettó haszonélvező** országok közé tartozik, ami azt jelenti, hogy nagyobb támogatásban részesül, mint amekkora összeggel hozzájárul a közös költségvetéshez. Az ún. nettó pozíció kiszámításakor figyelembe kell venni az uniós költségvetésből Magyarországnak ténylegesen kifizetendő támogatások és a költségvetésbe befizetendő magyar hozzájárulás adott évi egyenlegét. 2007-ben például Magyarország 189,52 milliárd forintot fizetett be a közös költségvetésbe, míg a közös költségvetésből 588,716 milliárd forint tényleges kifizetésre került sor. Így tavaly hazánk nettó pozíciója, "nyeresége" mintegy 399,196 milliárd forint volt.

2007 és 2013 között, a hétéves költségvetési keretterv alapján hazánk részére az Európai Unió (2004-es árakon számítva) 32,8 milliárd euró értékű kötelezettségvállalást tett. Ez azt jelenti, hogy maximálisan ekkora támogatást kaphatunk. Ezzel szemben Magyarországnak a hét év alatt 8,3 milliárd euró befizetési kötelezettsége van.

Fontos tudni, hogy egy adott évben a kötelezettségvállalások és a tényleges kifizetések eltérhetnek egymástól. Ez a helyzet például többéves projektek esetén, ahol a kötelezettségvállalás egy adott évhez kapcsolódik, a kifizetéseket viszont - a projekt megvalósulásához igazodva - több év alatt, részletekben folyósítja az EU.

További információs források a témával kapcsolatban:

Iván Gábor: Bevezetés az Európai Unió költségvetésébe, Osiris Kiadó, 2008

Kengyel Ákos: Kohézió és finanszírozás, Akadémiai Kiadó, 2008

Intézményközi megállapodás az Európai Parlament, a Tanács és a Bizottság között a költségvetési fegyverről és a pénzgazdálkodás hatékonyságáról és eredményességéről (2006/C 139/01)

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2006:139:0001:0017:HU:PDF>

http://ec.europa.eu/dgs/budget/budget_glance/index_hu.htm (magyar nyelven)

http://www.euvonal.hu/index.php?op=kerdesvalasz_tema_lista&category_id=018 (magyar nyelven)

http://ec.europa.eu/budget/reform/index_en.htm (angol nyelven)

http://ec.europa.eu/budget/documents/budget_current_year_en.htm?go=t1_2#table-1_2 (angol nyelven)

12. Európa jövője, a Lisszaboni Szerződés

1. A Lisszaboni Szerződéshez vezető út

A jelenleg is zajló gazdasági, politikai és technológiai változások radikálisan átalakítják mindennapjainkat. E folyamat új, az országhatárokon is átívelő kihívásokat támaszt. A fenntartható fejlődés, a népesedési tendenciák, a gazdasági dinamizmus, a társadalmi szolidaritás és az élettudományok haladására adandó etikai válasz olyan ügyek, amelyekkel a jövőben már nem lehet nemzeti szinten hatékonyan foglalkozni. Új kihívásként jelentkezik például az energiaügy, a környezetvédelem, az éghajlatváltozás, vagy a határokon átnyúló bűnözés és a terrorizmus kérdése, amelyek évtizedekkel ezelőtt - az európai integráció születésekor - még ismeretlen, vagy csekély jelentőségű problémák voltak. Az egyes országok ezekkel a kihívásokkal sokkal hatékonyabban vehetik fel a versenyt, ha együttműködnek a problémák megoldásán. Ehhez megfelelő keretet szolgáltat az Európai Unió, melyet ugyanakkor képessé kell tenni ezen új kihívások kezelésére is.

Egy hajdanán 6 országra kiterjedő együttműködés mára 27 országot foglal magába az Európai Unióban, amelynek hatáskörei is jelentősen megnöttek, mindez pedig egyre növekvő problémákat vet fel az Európai Unió működésében; nem csak a hatékonyság, de az átláthatóság és a demokratikus elvek érvényesülése szempontjából is. Fontos szempont az is, hogy ez a nagyobb létszámú, sokszínűbb közösség az eddigieknél egységesebben tudjon fellépni, mindenekelőtt a nemzetközi szinten.

E kettős feladat - a globális változásokra adandó közös válaszok megtalálása és az Unió intézményi megújítása - ösztönözték arra az Unió tagállamait, hogy együttműködésük alapjait újraszabályozzák, mely végül a 2004-ben elfogadott alkotmány szerződésben öltött testet. Az alkotmány szerződést azonban végül két tagállamban népszavazáson elutasították, így egyes részeit a tagállamoknak újra kellett tárgyalniuk, az újabb kompromisszumból pedig megszületett a Lisszaboni Szerződés.

2. A Szerződés

Az EU tagállamainak vezetői 2007. december 13-án írták alá a portugál fővárosban a Lisszaboni Szerződést. Ezzel lezárult egy csaknem egy évtizedes tárgyalássorozat, melyet az EU jövőjéről és intézményi reformjáról folytattak.

A Lisszaboni Szerződés az EU tagállamok közös új szerződése az Európai Unióról, amely a jelenlegi alapszerződések módosítását tartalmazza. A dokumentum minden uniós hivatalos nyelven, így magyarul is hiteles, a szöveg pedig - többek közt - a Külügyminisztérium honlapján is megjelent és elolvasható. Életbe lépése után az új szerződés biztosítja a szükséges keretet és eszközöket ahhoz, hogy az Unió meg tudjon felelni a jövő kihívásainak.

A Lisszaboni Szerződés életbe lépésével...

Európa demokratikusabbá és átláthatóbbá válik; az Európai Parlament és a nemzeti parlamentek (így a magyar parlament) szerepe is megerősödik; a polgárok nagyobb lehetőséget kapnak arra, hogy kifejezzék elképzeléseiket; és világosabbá válik, ki mit csinál európai és nemzeti szinten. A Szerződéssel egymillió, több tagállamból származó uniós polgárnak lehetősége lesz felkérni az Európai Bizottságot, hogy nyújtson be javaslatot egy általuk fontosnak ítélt kérdésben. Továbbra is megmaradnak természetesen az eddigi demokratikus politikai jogosultságok: az európai parlamenti választáson való részvétel, az Európai Parlamenthez benyújtható petíció és az európai ombudsman megkeresése.

Európa hatékonyabbá válik; az uniós munkamódszerek és szavazási szabályok egyszerűsödnek; az intézményrendszer a 27-tagúra bővült Unió igényeinek megfelelően korszerűbbé válik; és az EU jobban fel tud lépni napjainkban kiemelt fontos területein.

Tovább erősíti az uniós értékek érvényesülését; az EU Alapjogi Chartája (politikai, gazdasági és szociális szabadságjogokkal, köztük a magyar kezdeményezésre bekerült kisebbségi jogok védelmével) az uniós jog kötelező erejű részévé válik. A Szerződés a szolidaritás szellemében lehetővé teszi a közös fellépést, ha az egyik tagországot terrortámadás éri, illetve természeti csapás vagy ember által okozott katasztrófa sújtja, továbbá az energiaügyek területén gyakorolt közösségvállalás fontosságát is hangsúlyozza.

Európa hatékonyabban tud fellépni globális szereplőként a nemzetközi külpolitika terén. A Lisszaboni Szerződésnek köszönhetően Európa egységesen tud majd megnyilatkozni mindazon partnerei felé, akikkel világszerte kapcsolatokat ápol. Ebben segít, hogy

- A szerződés által életre hívott **külügyi és biztonságpolitikai főképviseelői tisztség** révén az EU külső fellépése hatásosabbá válik (a főképviseelő tisztsége egybefogja a Tanács főtitkárának, a külkapcsolatokért felelős biztosnak, és Tanács külügyekkel foglalkozó üléseit vezető miniszternek az uniós külkapcsolatokkal kapcsolatos - ma tehát három különböző személy által ellátott - feladatait).
- A szerződés létrehozta az **európai külügyi szolgálatot**, amely támogatást és segítséget fog biztosítani a főképviseelő, az uniós intézmények és a tagállamok részére.
- Mivel a szerződés **önálló, egységes jogi személyiséggel ruházza fel az Európai Uniót**, így nagyobb súllyal tud fellépni a tárgyalások során, hatékonyabban szerepel majd a nemzetközi szinten. (Jelenleg csak az Európai Unió ún. első pillére, az Európai Közösség rendelkezik jogi személyiséggel, annak viszont nincs külpolitikai hatásköre. A Lisszaboni Szerződéssel megszűnik majd a bonyolult pillérrendszer is.)

3. A Szerződés életbe lépése

Ahhoz, hogy mindez valóra váljon, és realitás legyen, **minden tagállamnak el kell fogadnia az új szerződést.** A Szerződést 24 tagállamban már megszavazta a parlament, köztük Magyarország ratifikált elsőként, további két országban pedig az év végére tervezik befejezni az eljárást. Írországon azonban 2008 júniusában népszavazáson elutasították a Szerződést, és mivel az csak akkor léphet hatályba, ha valamennyi tagállam jóváhagyja, ezért valamilyen, jogilag és politikailag is megfelelő megoldást találni kell az ír helyzetre is. Nem először fordul elő, hogy egy uniós szerződést valamely tagállamban leszavaznak, és a korábbi esetekben is sikerült rendezni az így előállt problémákat. A Szerződés az eredetileg tervezett időpontban, 2009. elején már biztosan nem lép hatályba, de a későbbiekben még van erre esély.

2008. júniusi és októberi találkozójukon az Unió tagországainak vezetői elemezték a helyzetet, és megállapodtak, hogy - a megfelelő konzultációk lefolytatása után - Írország tesz majd javaslatot a lehetséges megoldásra várhatóan a 2008. decemberi ülésen. A 2008 szeptemberében elkészült átfogó felmérésben az ír választók számos félelmet megfogalmaztak, ezek egy részéről (pl. az abortusztilalom vagy a társasági adó megváltoztatása) azonban kiderült, hogy valójában köze sincs a Lisszaboni Szerződéshez, és a „nem” szavazatok fő oka a tájékozatlanság volt. A felmérésből emellett az is látható, hogy a Szerződés elutasítása ellenére az ír választók Írország uniós tagságát, és magát az EU-t kifejezetten támogatják, ami fontos pozitív jel.

Fontos azonban, hogy az eddigi szerződések alapján tovább tud működni az Európai Unió, vagyis nem „bénult meg” az ír népszavazás nyomán - a Lisszaboni Szerződés „csak” hatékonyabbá, egységesebbé és demokratikusabbá tehetné az EU-t. A folyamatos külső és belső politikai és gazdasági kihívások mellett az Unió nem is engedheti meg, hogy az intézményi megoldás keresése közben ne összpontosítson az aktuális, az állampolgárokat közvetlenül és érintő feladatok ellátására.

További információs források a témával kapcsolatban:

<http://www.euvonal.hu/index.php?op=alkotmany>

http://europa.eu/lisbon_treaty/index_hu.htm